Góðkynja ójöfnuður

Helgi Tómasson

8. október 2018

Skipulag fyrirlestrar

- Hvað þýðir ójöfnuður?
- Er ójöfnuður slæmur?
- Bábiljur um tekjudreifingar
- Hreyfanleiki í tekjum og eignum yfir ævina og í tíma?
- Má nota sömu kvarða á tekjur og eignir?
- Á hið opinbera að vera með verðlagsstýringu?
- Lokaorð

Hvað þýðir ójöfnuður?

- Þetta er það að ekki eru allir eins.
- Tölfræðin gengur út á að setja fram reglur um dreifingar og þau lögmál sem mynda þær.
- Orðið dreifing felur í sér að það eru ekki allir eins.
- Formlega séð eru hugtök eins og meðalfrávik og staðalfrávik vel þekkt. Ef X_1 og X_2 eru óháðar random breytur sem lýsa tveim einstaklingum úr ákveðnu þýði:

$$E(|X_1 - X_2|) \quad \text{eða} \; \sqrt{E(X_1 - X_2)^2}$$

- Ýmis önnur tæki til, t.d. fjórðungamörk.
- Samanburður á dreifingum er meira en samanburður á meðaltölum og staðalfrávikum.

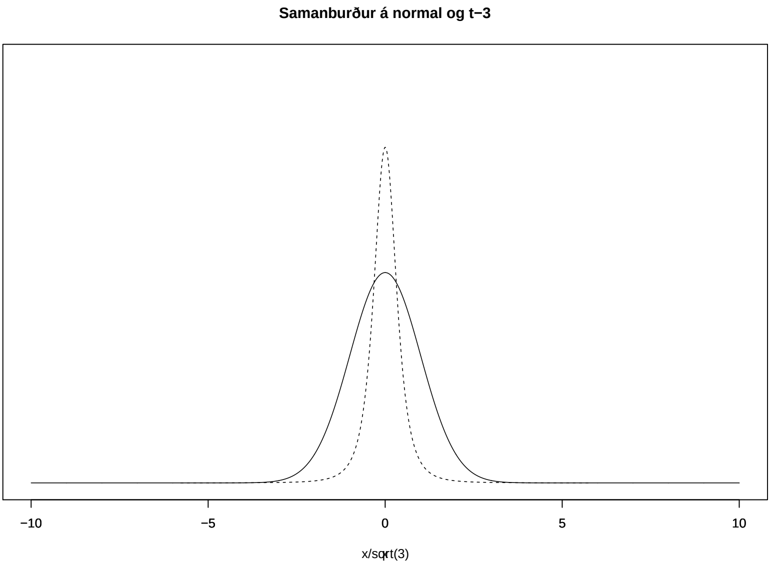

Mynd: Normal og t-3 með staðalfrávik1

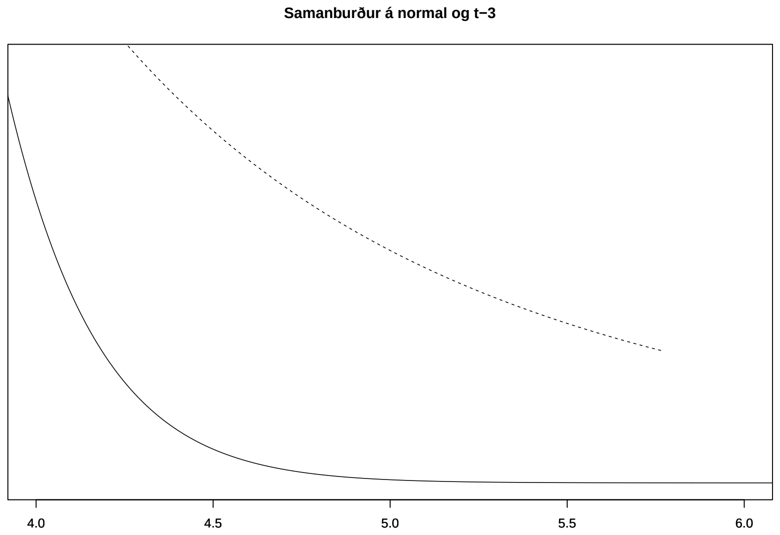

Mynd: Tail samanburður á normal og t-3.

Ýmsar bábiljur um ójöfnuð

1. Ójöfnuður hefur aldrei verið meiri.
2. Hinir auðugu hafa ekki unnið fyrir auði sínum.
3. Hinir auðugu verða alltaf auðugir og hinir fátæku alltaf fátækari.
4. Aukinn ójöfnuður þýðir að fleiri verða fátækir.
5. Hinir auðugu mynda pólitíska samstöðu um að halda hinum fátæku fjarri.

Hreyfanleiki tekna

- Meira en helmingur þeirra sem núna eru meðal 20% tekjuhæstu for meðal 20% tekjulægstu fyrir 30 árum (Sowell).
- Samkvæmt skýrslu vour 25% þeirra sem voru í tekjuhæsta prósentinu árið 1996 en í því árið 2005. Þetta gefur í skyn hreifanleikann á toppnum.
- Þegar kynslóðum er fylgt eftir kemur í ljóst að kaupmáttur lægstu hópanna hefur hækkað mest. Eins og í íþróttum. Leið þeirra slökustu getur bara verið upp á við. Þeir sem eru toppnum geta bara farið niður.
- Hátt hlutfall Bandaríkjamanna er fátækur einhvern tíma ævinnar.
- Þróun breyttrar tekjudreifingar í Bandaríkunum á síðust 30-50 árum má að miklu leyti rekja til breyttrar aldurssamsetningar og aukinnar atvinnuþátttöku kvenna (Daly og Valetta).

Er ójöfnuður vandamál?

- Það eru til stjórnmálamenn sem telja það.
- Um margra ára skeið voru opinberar nefndir sem verðstýrðu öllum hlutum. Þ.e. pólitískir aðilar sem töldu sig hæfa til að skammta álagningu á flestum vörum.
- Þetta leiddi af sér skort á ýmsum vörum.
- Nú er þetta mun minna en var. Við sitjum uppi með regluverk um lyf, áfengi og ýmsar sértækar vörur sem menn telja nauðsynleg.
- Stjórnvaldsaðgerðir gegn fátækt eru oft ekki skilvirkar (Sowell).
- Röng verðlagning hefur í för með sér sóun. Þ.e. menn nota of mikið af vöru sem er of lágt verðlögð og of lítið af vöru sem er of hátt verðlögð.
- Eru hátekjuskattar gagnlegir?

Hvað með eignadreifingu?

- Eignadreifingar eru erfiðari en tekjudreifingar því eignir geta verið neikvæðar og skuld eins er eign annars.
- Í íslenskum fjölmiðli var til þess tekið að eignadreifing á Íslandi væri sérlega ójöfn því 10% þjóðarinnar, ca. 30.000 manns ættu 80-90% eigna. Þ.e. að þessi 20-30 þúsund ættu 2000 milljarða. Þetta eru ca. 50-100 milljónir á mann og þessar eignir eru að langmestu leyti bundnar í húsnæði.
- Þetta er sennilega að miklu leyti eldra fólk sem hefur lokið við að greina niður húsnæði.
- Verðbreyting á húsnæði eykur nafnvirði auðs þessa fólks.
- Ungt fólk fer út í lífið með skuldir sem eru eign eldra fólks. Þeir eldri fá lífeyri sem er fall af vöxtum sem yngra fólk greiðir.
- Í mörgum þróuðum löndum hefur verið eignaverðbólga í mörg ár sjá mynd.

The German Mortgage Model

VERBAND DEUTSCHER PFANDBRIEFBANKEN
Association of German Pfandbrief Banks

Outstanding Housing Price Stability in Germany

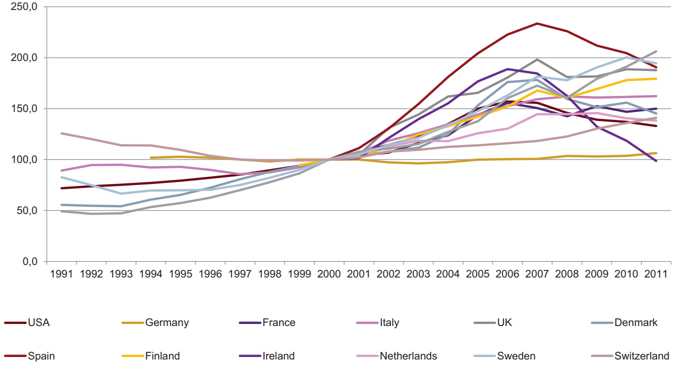

2000=100, sources: BIS, National Statistical organisations, vdpResearch

Mynd: Verðþróun fasteigna í nokkrum löndum. Úr þýskum fyrirlestri fyrir Dani.

Lokaorð

- Bandarísk gögn sýna að mínu mati magnaðan hreyfanleika tekna og eigna. Sowell og Tanner nota lýsinarorðið mikill. Ég kann ekki evrópskar viðmiðanir.
- Hugsanlega þýðir aukin velmegun og velferð í sér aukinn ójöfnuð. (Samanber Deaton Nóbelsverðlaunahafa í hagfræði).

Unless we understand how the numbers are put together, and what they mean, we run the risk of seeing problems where there are non, of missing urgent and addressible needs, of be outraged by fantasies while overlooking real horrors, and of reccommending policies, that are fundamentally misconceived.(Deaton)

Lauslega þýtt segir Nóbelsverðlaunahafinn, að ef við skiljum ekki hvernig tölur eru settar saman, eða hvað þær þýða þá er hætt við að við sjáum vandamál þar sem engin eru, eða okkur yfirsjáist bráðnauðsynlegar þarfir, eða fyllumst ofsareiði yfir ímyndunum á meðan okkur yfirsést hryllingur og mælum með stefnum sem grundvallast á misskilningi.